

6. Altres gèneres

Altres gèneres dramàtics serien:

- L'acte únic: és la secció d'un drama.
- El vodevil: és una comèdia amb cançons i la temàtica és amorosa.
- La lloa: que es representa a l'inici d'un espectacle per introduir l'acció o lloar un personatge.
- El melodrama: un drama cantat, del qual sorgeix l'òpera.
- L'astracanada: una derivació del sainet amb elements del vodevil.

- L'autosacramental: tracta sobre el misteri de l'Eucaristia i té els orígens en el teatre religiós medieval.



¹ Obra autosacramental



Dibuix representant un melodrama.

¹ La opinión de Málaga (2/11/2018)
<https://www.laopiniondemalaga.es/semana-santa/2011/03/27/auto-sacramental-iglesia-martires/409625.html>

² Dayanna Aristizabal (2/11/2018)
<http://aristizabalinodayanna3.blogspot.com/2017/09/teatro-el-teatro-la-rama-de-las.html>

1. El text dramàtic

1. El diàleg

Les obres de teatre, com ja he esmentat abans, s'escriuen en forma de diàleg, és a dir, no hi ha cap narrador, no hi apareix l'autor com a intermediari, sinó que els personatges parlen o intervenen directament.

Primer es posa el nom del personatge que ha d'intervenir, generalment destacant-lo d'alguna manera, amb la lletra cursiva o la negreta, i després el text que dirà, encara que, a vegades podem trobar *teioscòpoies*³.

Pot ser en prosa o en vers, i el diàleg és clar, concret, inesperat, per sorprendre l'espectador i evita els tòpics. És intens, per tal de crear expectatives en el públic i estimular el seu interès. S'utilitzen diferent registres en el diàleg per tal dotar els personatges de característiques més personals i fer-los més reals.

Sança: Qui hi ha?

Alamanda: Calmeu-vos senyoreta, sóc l'Alamanda. El vostre pare m'envia, però si ho preferiu puc tornar en un altre instant.

Sança: Si et plau, entra, Alamanda. La teva companyia és l'únic que podria reconfortar-me en aquests moments.

Alamanda: No preferiu sortir al jardí a passejar o muntar a cavall per la vil·la?

1.1 Tipus de respostes en el diàleg: parlaments i bouclage

Dins del diàleg hi ha *parlaments*, que són respostes llargues que fan més lenta l'acció, i les *rèpliques* o *bouclage*, que són respostes curtes que acceleren l'acció.

Montserrat Poc: Tens els dits encallits. Toques algun instrument?

Sança: Sí...

Montserrat Poc: I t'agrada, veritat? Els calls ho demostren.

Sança: Sí... Toco el llaüt.

³ Ús narratiu en el qual un personatge narra el que està passant fora d'escena, i el públic no el pot veure.

Les rèpliques de *bouclage* són aquelles en les quals la intervenció d'un personatge dona peu a la resposta d'un altre, mentre que la rèplica de *no bouclage* o *bouclage obert*, no es contesta l'interlocutor i acaba sent un intercanvi de monòlegs, és a dir, són diàlegs falsos.

Alamanda: El que se us emporti el gorg sí, però que la podreu veure no. La Mala Dona fa segles que vaga pel salt, cansada, amoïnada. No sap com fer el salt, valgui la redundància, cap a l'altre món. Ma mare va tenir una visió mentre somiava. Se li va aparèixer la Mala Dona, suplicant-li ajuda per poder marxar a una millor vida. La Mala Dona va ser tan i tan cruel, que la seva única forma de redimir-se, és fent una gesta de caràcter colossal, aquesta gesta serà evitar una guerra entre regnes. La gerra de regnats que tu provocaràs.

Sança: Alamanda, jo no vull provocar cap guerra entre regnats, m'estan obligant a provocar-la.

Alamanda: Des d'Adam i Eva, les dones sempre hem portat el mal al món.

Sança: Ja hi som. Tu et sents quan parles així? Les dones no som les dolentes! No hi ha ni bons ni dolents! Jo només vull defensar els meus drets!

Alamanda: Les dones no en tenim de drets.

Hi ha diferents tipus de rèpliques com el *bouclage endarrerit*, en el qual es contesta un personatge amb unes rèpliques després o, el *bouclage perfecte*, quan dos personatges diferents repeteixen una mateixa rèplica.

1.2 Modalitats del diàleg

Dins del diàleg dramàtic hi ha diferents modalitats: el monòleg, el soliloqui, l'apart i l'apel·lació al públic.

1.2.1 El monòleg

El monòleg és un discurs sense intercanvi verbal, que no espera la resposta dels personatges presents, i separable del seu context dramàtic. S'interromp l'acció dramàtica i l'espectador entra dins del món interior del personatge, que està reflexionant.

Hi ha diversos tipus de monòlegs; el *monòleg tècnic*, en què un personatge explica fets passats, els quals poden ser fragments que no s'hagin representat o accions violentes; el

monòleg líric, on el personatge explica els seus sentiments; i el *monòleg de decisió o reflexió*, en el qual el personatge reflexiona sobre quina decisió prendre entre dues.

A partir de Becket⁴, dramaturg irlandès del segle XX, s'utilitza el monòleg com a expressió de la impossibilitat de comunicació entre personatges, per transmetre la soledat que pateixen.

Martí: Ja estic fart! Tota la punyetera vida rient-li les gràcies a l'hipòcrita del rei! Em va prometre que jo, només jo seria el seu conseller, com ha de ser! Totes les festes a les quals anava quan era príncep, se les encobria jo i ara bé de santet i em deixa tirat. Serà! Jo no hauria de ser conseller, hauria de ser el rei de tota la Corona! És un rei tou que es deixa seduir per les paraules de trobairitz de la seva filla. Estic fart, fart de ser el segon plat! Ara se n'assabentarà, penso amargar-li el regnat. Ja riurà, ja, quan la resta de nobles se n'assabentin de les seves intencions. Ja! Serà incrèdul! Com si fos a anar a qualsevol lloc posant una adolescent tonteta al comandament d'una corona. Incrèdul!

1.2.2 El soliloqui

El soliloqui vol dir “parlar sol”, i és un monòleg en el qual el personatge està sol a l'escenari i ningú el pot escoltar, és un monòleg interior on es descobreixen els seus sentiments.

Hi ha diversos tipus de soliloquis: *soliloqui de reflexió*, abans de prendre una decisió; i el *soliloqui líric*, en el qual el personatge expressa el que sent.

Jaume I: Eh! Ja m'han deixat sol aquest parell. La veritat és que és curiós fer un viatge en el temps. És ben diferent! I pensar que això és Xix! No me la imaginava així en el futur, sincerament. En realitat, mai m'havia plantejat com seria el meu poble després del pas dels segles! La Sança ha aconseguit obrir-me els ulls. Quan em va mostrar la figureta del drac güell... Em va remoure tots els sentiments que habitaven dins del meu cor. Té raó. No la puc obligar a estar amb qui no estima.

⁴ Dramaturg irlandès del segle XX, considerat un dels autors clau del teatre de l'absurd. La seva obra *Esperant a Godot*, és considerada una de les obres clau del teatre contemporani. El seu teatre apel·la a la racionalitat del públic.

1.2.3 L'apart

L'apart permet la interacció amb el públic i la seva intervenció.

Troben diversos tipus d'aparts: *apart dirigit a l'espectador*; *apart parlant amb si mateix*, quan només el públic sent el que diu i *apart en relació a un personatge*, quan només determinats personatges escolten el que està dient, mentre que la resta no.

L'apart sempre va acompanyat amb un canvi de to en la frase o un gest per tal de destacar-lo. En la comèdia és un recurs fonamental.

Jaume I (*a Sança*): Què és una caravel·la?

Sança: Jo que sé, vos digueu que sí.

Jaume I: Sí, exacte una caravel·la.

1.2.4 L'apel·lació al públic

L'actor o actriu es dirigeix directament al públic i es considera un apart extens. Si l'apel·lació és a l'inici de l'obra, al pròleg, s'introdueix l'obra i es demana silenci; si és al final o epíleg, l'objectiu és l'aplaudiment del públic, mentre que si es parla de *paràbasi*, és una apel·lació que interromp l'acció.

Sança: Però sense cap dubte, el millor acompanyant en els meus viatges ha estat el meu pare, Jaume I el conqueridor. L'home que més estimava Xix de tot el món. Abans de morir va demanar un favor a la ja famosa Mala Dona. Sabeu quin va ser? Volia poder veure des de l'altre món com anava prosperant la vida dels vilatans i vilatanes i la Mala Dona li va concedir el seu desig. El Barri dels Gats, com el seu propi nom indica hi ha molts gats, oi? Això no és cap casualitat. El gat és el meu animal preferit i el meu pare amb ajut de la Mala Dona ha aconseguit veure a través dels seus ulls el destí dels vilatans i vilatanes de Xix. Si un dia passegeu per la vora del castell i un gat se us queda mirant fixament, potser és Jaume I que està a l'aguait protegint-vos de qualsevol mal.

2. Pauses, silencis i acotacions

Un altre punt molt important dins el text dramàtic són les pauses i els silencis, que provoquen curiositat i tensió en l'espectador.

Les pauses aconseguixen representar el personatge, per exemple, podríem mostrar nerviosisme o timidesa amb un tartamudeig.

L'única diferència que hi ha entre pausa i silenci és la duració, ja que el silenci és més llarg que la pausa.

Un altre component fonamental dins del text dramàtic és l'acotació o *didascàlia*, que és la part del text que els actors no representen, és una indicació tècnica per als actors sobre els seus personatges, o, per aportar informació sobre el lloc i el temps on es produeix l'acció, a més del títol de l'obra i la llista dels personatges o acotacions implícites, que són indicacions de vestuari, moviments, actituds, etc.

3. Personatges

Els personatges són els papers representats per l'actor. Hi ha diferents classificacions per als personatges, però les més importants són segons la participació en l'acció i segons l'evolució en l'acció.

Personatges segons la participació en l'acció

Segons la participació en l'acció, poden ser dramàtics, absents o latents, i al·ludits. Dins dels personatges dramàtics trobem els principals i els secundaris.

Els personatges absents o latents són personatges que no apareixen en l'acció però podrien aparèixer. Els personatges al·ludits són aquells que no surten a escena per estar lluny o morts, però altres personatges parlen d'ells.

Els personatges principals són els que tenen més pes en l'acció, més diàleg i apareixen en un nombre major d'escenes, i poden ser protagonistes o antagonistes.

El protagonista és qui porta el pes de l'acció i té un problema o desitja alguna cosa. El protagonista pot ser un heroi, si és superior als homes; un antiheroi, si és víctima de la societat o de la natura; un heroi còmic, si la seva estratègia per aconseguir el que vol es basa en l'engany i l'estafa; l'antagonista és qui intenta evitar que l'objectiu del protagonista es compleixi.

Els personatges secundaris són aquells que no tenen tant de pes, però modifiquen la situació en relació al protagonista i la seva existència ha de ser justificada.

Personatges segons la seva evolució

Segons l'evolució en l'acció trobem l'*estereotip*, que no pateix un progrés, i l'individu dramàtic, que pateix una evolució.

Construcció dels personatges

No hi ha un guia última a l'hora de crear un personatge, però un punt de partida és fer una extensa recerca sobre l'ambient en què el volem implantar, com és la societat de l'època, si està en un període d'entreguerres, etc. El que li dona realment la personalitat a un personatge són els petits detalls escrits en les acotacions: la forma de parlar i caminar o fins i tot la seva postura a l'hora de seure ens poden dir si es tracta d'un personatge mandrós o enèrgic, positiu o més aviat deprimat.

4. Espai i temps

L'espai és un determinant del text dramàtic, ja que és el lloc físic on es produeix l'acció i ve indicat per unes *didascàlies*.

Mitjançant l'espai, el públic coneix les circumstàncies ambientals dels personatges i com es relacionen entre ells.

L'espai teatral, on es representa l'obra, està dividit en l'escena i la sala. L'escena és on es representa l'acció, mentre que la sala és el lloc on és el públic, i pot ser un lloc habilitat per a la representació, com un teatre, o un lloc ocupat temporalment, conegut com a "teatre de carrer".

L'espai teatral evoluciona a mesura que la història evoluciona, i al llarg d'ella, podem distingir els següents tipus de decorats: el *decorat narrat*, que és descrit mitjançant paraules; el *decorat realista*, basat en la reproducció mimètica de la realitat; el *decorat simbolista*, que produeix un ambient mitjançant telons, llums i sons i el *decorat neutre*, que no intenta reproduir cap ambient.

El temps és determinant en la representació, ja que el temps és compartit per actors i públic.

Limita l'acció i, en general, se segueix un ordre cronològic, d'acord amb el sentit de la progressió de l'acció que es desenvolupa.

Si apareixen escenes del passat, s'anomena *regressió*, mentre que si apareix alguna escena futura, s'anomena *anticipació*.

Les modalitats del temps en el teatre són el *temps escènic*, que és el temps de la representació teatral i el *temps extraescènic*, que és el temps fictici.

5. El teatre és una feina d'equip!

3.1 Direcció

El director o directora té la idea general de la posada en escena, analitza l'obra sencera i és el responsable de la gestió dels equips tècnics. Amb els actors llegirà l'obra, per destacar determinades parts i matisar-les.

3.2 Coreografia

Encara que no es tracti d'un musical, a vegades, es munten coreògrafes si hi ha una escena de baralla, o per potenciar determinades escenes, i sortida i entrada de personatges a escena.

Si en l'obra sorgeix un moment on els actors han de ballar, s'acostuma a coreografiar per anar sobre segur.

3.3 Escenografia i Atrezzo

El text dramàtic aporta les característiques més rellevants sobre l'espai on es desenvolupa l'acció i l'equip d'escenografia l'interpreta, és a dir, pot adaptar-lo. El primer que s'ha de tenir clar és el lloc on es representarà per saber amb quins elements es pot comptar. La tipologia de l'escenari condicionarà l'escenografia i pot ser “a la italiana”, quan l'escenari és una caixa tancada pels tres costats, i es poden destacar parts com les cametes que eviten que el públic vegi que passa fora escena o el teló, que tanca l'espai escènic, i el públic només té un únic pla de visió. A “la grega”, quan l'escenari és a nivell de terra i el públic es troba en graderies i, central, quan l'espai és polivalent, és a dir, els actors poden actuar al centre de la sala i es distribueixen els espectadors al seu voltant. També s'ha de comprovar l'acústica del lloc, per tal que el so no es dispersi i pugui tenir reverberació. També depèn del pressupost i del que es vol transmetre. Amb un pressupost major es pot tenir diversos espais, ben traçats, mentre que amb un pressupost més baix, s'adapten els espais amb el que es té amb un gran ús de la imaginació.

Si la intenció és que el públic no quedi descentrat amb el decorat i se centri en l'actuació, el decorat serà més aviat minimalista, amb el que és totalment imprescindible; mentre que si la intenció és un decorat més detallat per tal que els actors puguin mimetitzar-se millor amb l'entorn que representen, serà un decorat més carregat. Una altra opció és l'ús de projeccions per tal que de fons es vegin imatges que donin més realisme a l'obra.

L'*Atrezzo* és una paraula d'origen italià que fa referència al conjunt d'objectes i utensilis que complementen l'escenografia, i no poden distorsionar l'atmosfera creada per l'espai escènic. Tenen una funció determinada, no estan per decorar únicament. Per exemple, una flor no serà a escena per què si, sinó que un personatge la regalarà a un altre en un moment determinat de l'obra.

3.4 Vestuari i maquillatge

Els figuristes s'encarreguen de dissenyar la indumentària de cada personatge, accessoris i postissos i fins i tot el pentinat.

Serveix per adaptar el personatge a l'època en la qual es troba i fer l'obra més realista. Se segueix la configuració de l'escenografia per tal de fer un bon vestuari i és còmode per facilitar els moviments als actors.

El maquillatge és fonamental, ja que juntament amb la il·luminació es poden fer grans jocs de llums i ombres molt resultants, dona presència als actors i marca les característiques del personatge.

3.5 Il·luminació, so i efectes especials

Es torna a tenir en compte l'espai escènic, igual que passa amb l'escenografia. La llum encaixa amb la visió estètica i es juga amb ella per fer combinacions de llums i ombres. Les llums també són importants per destacar moments escènics, com un monòleg, o fer un fosc per tal que els actors puguin sortir d'escena per preparar-se per a la següent.

El so formarà la banda sonora de l'obra. Des de la primera nota que soni quan el públic entra fins a l'última nota, quan l'espai escènic queda en silenci. El so pot ser per mitjà d'àudio o música en directe. La música i els sons acompanyen l'acció, per matisar-la i aportar-hi més informació.

Els efectes especials en el teatre cada vegada tenen més importància i s'utilitzen més. Depenent sempre del pressupost que es tingui, els efectes seran més realistes o menys,

però es poden crear elements com bosses de sang fictícia que es col·loquen en el cos per simular una mort, mobles falsos fets de materials tous per poder trencar-los a escena o plats i ampolles que es trenquen. Un efecte especial que sorgeix directament de l'actor o l'actriu directament és la capacitat de plorar, que en algunes escenes és necessària i sempre acaba commovent el públic en gran mesura.

3.6 Pressupost i publicitat

Des d'un principi es té molt en compte del pressupost del qual es disposa per la producció de l'obra. No és el mateix disposar d'uns grans fons que de zero. En el primer cas es pot utilitzar projectors HD, maquinària sofisticada i un gran equip de llums i sons a més a més d'un *Atrezzo* professional. En canvi, en el segon cas s'empra la imaginació, utilitzant objectes reciclats i sense escenografies molt complexes.

La publicitat juga un paper molt important, ja que depenent com es ven una obra tindrà èxit i anirà més gent o no. Hi ha diversos mètodes per publicitar una obra, però els més recurrents en la nostra època, l'era digital, és per mitjà de les xarxes socials, encara que de tant en tant es veuen cartells per les parets o bé dels pobles o de les ciutats.

En conclusió, el teatre és una gran feina d'equip, ja que és necessària de la participació de professionals de diferents àmbits, i al pas dels segles ha patit una gran evolució en sinergia amb la societat.



Atrezzo del museu del *Quixot*, Bblioteca de Miguel de Cervantes.⁵

⁵ Tripadvisor (2/11/2018) https://www.tripadvisor.es/LocationPhotoDirectLink-g187487-d2665181-i174177889-Don_Quixote_Museum_Cervantes_Library-Ciudad_Real_Province_of_Ciudad_Real.html.

BLOC II: PRÀCTIC. DE LA IDEA A L'OBRA.



Eugeni d'Ors⁶

“Fora de la Tradició, cap veritable originalitat.

Tot lo que no és Tradició, és plagi.”

Eugeni d'Ors

⁶ Xènius de pseudònim, escriptor i filòsof barceloní noucentista dels segles XIX i XX. Va fer col·laboracions per diverses revistes, com els Quatre Gats, secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans i conegut per les seves glosses.

La Vanguardia (22/10/2018) <https://www.lavanguardia.com/cultura/20140925/54415313507/espana-cultura-intelectuales-la-vanguardia-colaboradores-articulist.html>.

1. Ficció i realitat. El paper de la literatura.

En el primer apartat del bloc II es pot trobar una petita introducció al tema amb la cita d'Eugeni d'Ors exposada en la pàgina anterior. El tema principal que es tracta en aquest apartat és la relació que hi ha entre el plagi i l'originalitat.

Eugeni d'Ors, de la seva cita “Fora de la Tradició, cap veritable originalitat. Tot lo que no és Tradició, és plagi.” es pot extreure el tipus de pensament crític que tot en realitat ja està fet, o traslladant-lo a la literatura, escrit. Eugeni parla que en realitat l'escriptor sempre voldrà fer una obra de caire original i diferent, no té per què ser trencador, però sí distintiu de la resta d'obres. El que passa amb la literatura també s'observa en totes les arts.

Què és veritablement original? Què és un plagi? Què és la tradició, en realitat? Eugeni ens descobreix que en realitat tot es pot centrar en uns grans temes, els Jocs Florals estan basats en ells, que serien l'amor, el patriotisme i la fe, a més dels seus derivats i combinacions. Per posar un exemple, es pot parlar de la manera que té un pare d'estimar al seu fill o, les passionals nits de dos amants. Són dos exemples radicalment diferents, però que al final es poden incloure dins la mateixa categoria que, en aquest cas, és la de l'amor.

Per tant, d'Ors creu que tot està inventat i quan se surt del que ja està inventat, en realitat s'estan combinant diverses idees, llavors es podria considerar un plagi. Segons [l'enciclopèdia.cat](http://l'enciclopedia.cat), com a primera entrada, un plagi és el fet de publicar o de donar per pròpia l'obra literària, científica o artística d'altri. En la seva època, un plagi podia tractar-se, fins i tot d'una semblança entre dues idees. Ell diria que un relat sobre dos germans que es barallen és el plagi del relat bíblic de Caïn i Abel, però, com és el plagi en l'actualitat? En els nostres temps un plagi es tracta de copiar o fer passar per propi allò que no ho és. Per exemple, en un treball de recerca copiar un fragment d'un altre autor i no ressenyar-ho. Els *Viatges de Sança* s'ha escrit d'una forma molt acurada per tal de no fer cap plagi d'una idea semblant ja feta, de presentar els viatges en el temps d'una forma diferent de la resta, ressenyant tota la informació que s'ha cercat per poder utilitzar-la en l'argument i és una història inventada basada en una realitat.

Què hi ha de la tradició? Segons [l'enciclopèdia.cat](http://l'enciclopedia.cat), com a segona entrada, la tradició és la transmissió, normalment oral, de pares a fills, de fets històrics, de coneixements, de creences, de pràctiques, de costums, etc. No fa massa anys, la tauromàquia formava part de la tradició de la Península, però amb el temps, la societat evoluciona i es pateix un

canvi de mentalitat, fins a arribar a ser una pràctica prohibida en algunes comunitats, perquè importa més el dret dels animals que la pròpia tradició.

Per tant, la tradició no és perfecta eternament i evoluciona al mateix ritme que evoluciona la societat.

Quin és el paper de la literatura en la societat? Fer sentir, narrar fets, transportar a indrets llunyans, fer sentir algú reflectit, fer una crítica... La literatura és això i molt més. És el testimoni de la vida i de la humanitat, sense vida no hi hauria font d'inspiració per poder escriure⁷, sense vida no existiria la literatura, ja que la literatura és la forma d'expressió, d'una forma subjectiva, de la vida. No hi ha una fórmula, cadascú, cadascuna pot escriure la seva pròpia veritat, la seva pròpia història (o inventar-la!) i trobarà un lloc dins la literatura. *Els viatges de Sança* és la meua forma particular d'observar la realitat, una realitat històrica, i reconstruir-la i jugar amb ella mitjançant el meu criteri.

2. Investigació històrica de l'obra.

En aquest apartat, que es divideix en dues parts, es parla en primera instància sobre els diferents indrets importants de Xix, i quins han estat emprats en l'obra de teatre. En la segona part es troba l'itinerari, representat en un mapa, que la protagonista duu a terme. Totes les imatges del següent apartat són pròpies.



⁷ La literatura como expresión artística y cultural (29/10/2018) ABC <http://www.abc.com.py/articulos/la-literatura-como-expresion-artistica-y-cultural-887442.html>.

1.1 Enclavaments importants

2.1.1 Els enclavaments no emprats

ENCLAU	DESCRIPCIÓ
	Torre d'estiueig dels cunyats Ballesté Cabestany i Vicente Serrat, fundadors de la fàbrica nova.
	Residència dels Caus, família de paletes originària del poble de Pelagalls a la Segarra.
	Residència de Pere Casanovas Nadal i la seva família, alcalde de Xix que va retornar de fer les Amèriques reeixides.
	Residència de la família Sanahuja, saga d'industrials tèxtils naturals de Balaguer. Portaven la fàbrica tèxtil de Cal Casals.
	Casa d'estiueig de Víctor Riu Riera, empresari barceloní i mecenes local que es dedicava a la producció de carburs i de gasos metàl·lics per a ús industrial.
	Residència de la família Munné i Orpí.





Cartell de Xix.

	Escola de monges.
	Propietat de Martí Estany i Martí, col·leccionista d'art i mecenes, primer president del Foment de Xix.
	Residència de la saga de doctors Vidal.
	Casa d'estiueig de la família Gelonch.
	Residència de la família Tarafa, coneguts per la fabricació d'aiguardent i pel comerç del vi.
	Antic Ajuntament, comprat per Ramon Sanahuja.
	Edifici format per un petit cafè i una sala de ball que va reformar-se fins ser un teatre.
	Casa senyorial, propietat dels industrials Riu, actual Ajuntament.
	Hostal de Xix, al porxo si aixoplugaven els mercaders i comerciants els dies de mercat.
	Cases nobles amb cellers espaiosos.
	Diferents portals del Nucli Antic.



Cartell de Xix.

2.1.2 Els enclavaments emprats

ENCLAU	DESCRIPCIÓ	FUNCIONALITAT
Castell de Jaume I	Una de les propietats de Jaume I, conegut per la seva pujada de pedra que Jaume I va dir que pujaria de genolls si conqueria Mallorca.	Residència de la família reial, on succeeixen els conflictes socials, polític i familiars.
<div>  <p style="text-align: right;">Castell de Xix.</p> </div>		
Salt de la Mala Dona	Salt d'aigua que pertany al municipi de Canaletes, no pertany a Xix, però és molt conegut al poble per les rutes muntanyenques que s'hi poden fer.	Salt d'aigua on es fa el ritu d'iniciació la nit de Tots Sants per poder viatjar en el temps.
<div>  <p style="text-align: right;">Salt de la Mala Dona.</p> </div>		

	Lloc de naixement de Joan Orpí.	Residència de Joan Orpí.
--	---------------------------------	--------------------------

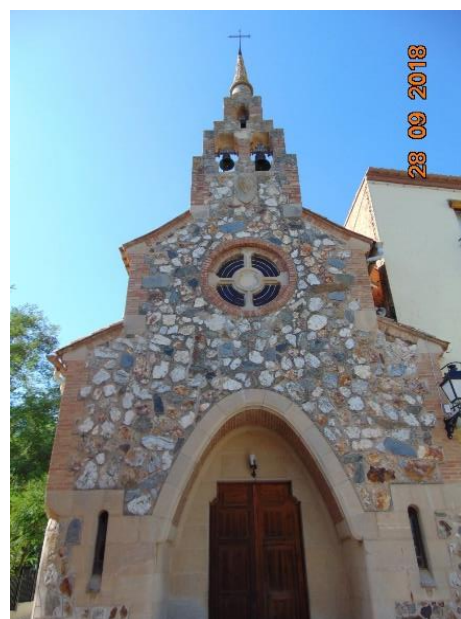





Casa de Joan Orpí.




Can Xiix	Urbanització on es troba l'ermita modernista.	Lloc on Berenguer fa el disseny de l'ermita amb el seu mestre Antoni Gaudí.
----------	---	---



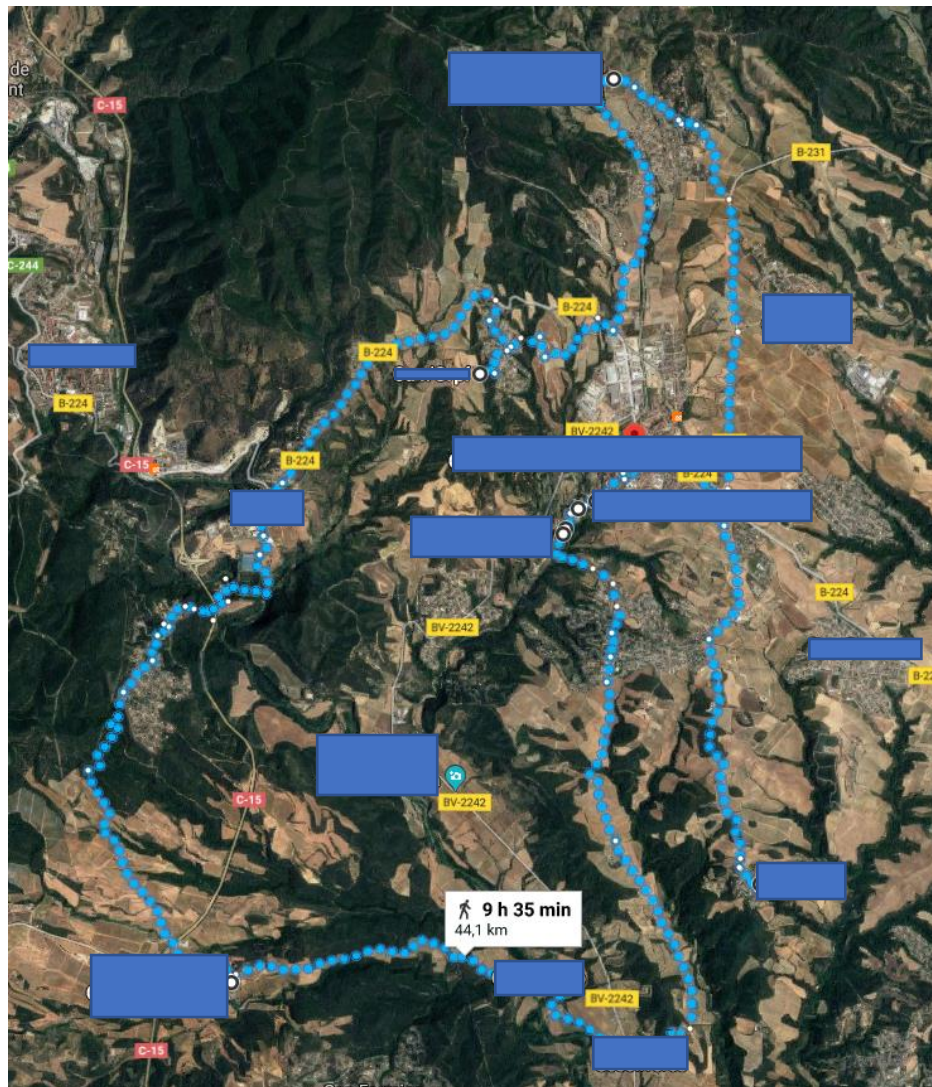
Ermita de Can Xiix.



Carrer principal	Carrer principal de Xix, creua tot el poble.	Lloc de trobada amb diversos personatges com Miguel de Cervantes.
 <p>Carrer principal, Google Maps.</p>		
	Palau aixecat per Jeroni Sastre Rovira.	Xarrada entre Carles III i Jaume I.
		
	Residència de Salvador Claramunt.	Residència de Salvador Claramunt, on fa la seva exposició d'art.
		

	Plaça on es duia a terme el mercat.	Enclavament on succeeix l'acció amb Montserrat Poch.
		
	Casa heretada pel veterinari Josep Vidal Munné, deixeble de l'escola Pasteur i introductor de la penicil·lina a l'Estat en la postguerra.	Residència de Josep Vidal Munné, lloc on aquest veterinari dona penicil·lina a Jaume I.
		
Barri dels gats	Conegut barri del Nucli Antic.	Tancament de l'obra on Sança fa de trobairitz per fi i explica la seva història.
		
		Barri dels gats.

1.2 L'itinerari



Terme municipal de Xix, itinerari de l'obra.

2. La construcció dels personatges: Perfils històrics vs. Perfils literaris.

2.1 Els personatges

En aquest apartat es fa una explicació dels personatges emprats en l'obra, tant dels reals com dels ficticis i també es parla de les seves personalitats inventades per l'ús en l'obra. A més a més s'aporta informació sobre Sança, la protagonista de la història.

○ Perfils històrics

Sança: filla de Jaume I, nascuda el 1241/1247, va ser oferta en matrimoni al rei Teobald II per si les noces amb la seva germana gran Constança fallaven. Al final no va casar-se i va marxar a Terra Santa on ajudava als peregrins malalts.

Jaume I: Monarca nascut a Montpel·lier l'any 1208, conegut amb el sobrenom *El Conqueridor*, ja que incorpora els territoris de Mallorca, Menorca, València i Eivissa entre d'altres, incorporant-los en els territoris que formaven part de la Corona d'Aragó. Va impulsar l'expansió comercial catalana pel Mediterrani i va manar escriure la primera de

les quatre Cròniques, el *Llibre dels feyts*.



Sepultura de Sança d'Aragó⁸



Retrat de Jaume I⁹

⁸Wikipedia

[https://es.wikipedia.org/wiki/Sancha_de_Arag%C3%B3n_\(n._1246\)#/media/File:Real_Monasterio_de_Santa_Maria_de_Vallbona_-_Sepulcro_de_Sancha_de_Aragon.jpg](https://es.wikipedia.org/wiki/Sancha_de_Arag%C3%B3n_(n._1246)#/media/File:Real_Monasterio_de_Santa_Maria_de_Vallbona_-_Sepulcro_de_Sancha_de_Aragon.jpg)

⁹Wikipedia

<https://www.google.com/search?q=jaume+i&oq=jaume+i&aqs=chrome.69i59j0j69i60j69i65j0l2.1128j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

Joan Orpí: militar i advocat de família pagesa, nascut a Xix l'any 1645. Va dirigir l'expedició de pacificació d'índies i va fundar Nova Barcelona.



Placa de la plaça Joan Orpí¹⁰

Antoni Gaudí: màxim arquitecte modernista barceloní, nascut a Riudoms l'any 1852, provenia d'una família de calderers, cosa que va provocar en ell una visió i comprensió personal de l'espai. Va tenir diverses etapes dins la seva obra, però la més famosa és la seva quarta etapa on idea obres com el *Parc Güell*, la *Pedrerà*. O la *Sagrada família*.



Antoni Gaudí¹¹

Francesc d'Assís Berenguer: arquitecte alumne d'Antoni Gaudí nascut a Reus l'any 1866, col·labora amb el seu mestre i dissenya l'ermita modernista de Can Xiix.



Francesc d'Assís Berenguer¹²

¹⁰Wikipedia

https://es.wikipedia.org/wiki/Juan_Orp%C3%AD#/media/File:Catalonia_Xix_CasaDeJoanOrpi_Placa.JPG

¹¹Wikipedia

https://en.wikipedia.org/wiki/Antoni_Gaud%C3%AD#/media/File:Antoni_Gaudi_1878.jpg

¹²Wikipedia

https://es.wikipedia.org/wiki/Francisco_Berenguer#/media/File:FrancescBerenguerMestres.jpg

Miguel de Cervantes: escriptor nascut a Alcalá de Henares l'any 1547, fill del cirurgià reial Rodrigo de Cervantes, és conegut per escriure la primera novel·la moderna i una de les millors obres de la literatura universal, *El Quixot*, el llibre més editat i traduït després de la Bíblia.



Miguel de Cervantes.¹³

Carles III: rei d'Espanya i Nàpols nascut a Espanya l'any 1716 a Madrid, va lluitar per recuperar la influència espanyola a Itàlia. Durant el seu regnat Espanya recupera Menorca. Va realitzar reformes com acotar els poders de l'Església, retallant la jurisdicció de la Inquisició i limitant les mans mortes, més de fomentar la repoblació de territoris despoblats que van ajudar a erradicar el bandolerisme entre altres coses.



Carles III.¹⁴

¹³ Iberlibro (2/11/2018)
<https://www.iberlibro.com/libros/autores-escriitores/miguel-de-cervantes.shtml>

¹⁴ Wikipedia (2/11/2018)
https://es.wikipedia.org/wiki/Carlos_III_de_Espa%C3%B1a

Montserrat Poc: bandoler català que actua amb els seus germans Joan i Pere. És una mena de cap suprem del bandolerisme català¹⁵ l'any 1570 van assassinar al comissari reial Pere Mateu, en una reivindicació contra la política repressiva de Catalunya.



Bandolerisme català.¹⁷

Toni Bou: campió mundial de moto de trial nascut a Xix l'any 1986.



Toni Bou.¹⁸

Josep Vidal Munné: veterinari nascut a Xix l'any 1896. Es va especialitzar en bacteriologia i va ser catedràtic de la facultat de veterinària a Madrid i va ser el primer president del col·legi de Veterinaris de Catalunya. Era deixeble de l'escola Pasteur¹⁶ i va introduir la penicil·lina dins de l'Estat.



Josep Vidal Munné.¹⁹

¹⁵ Frase de <https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0051684.xml>

¹⁶ ¹⁶ Bacteriòleg francès del segle XIX que descobreix el funcionament dels processos de fermentació

¹⁷Wikipedia

https://ca.wikipedia.org/wiki/Bandolerisme_als_Pa%C3%A

[Fsos_Catalans#/media/File:Joan_Sala_i_Ferrer_Serrallonga.jpg](https://www.elmundo.es/deportes/2016/09/03/57cb05b0268e3eeb178b45b2.html)

¹⁸El

Mundo

<https://www.elmundo.es/deportes/2016/09/03/57cb05b0268e3eeb178b45b2.html>

¹⁹Ajuntament

de

Xix

<https://www.viladeXix.cat/recorregut-arquitectonic/cal-pepus-llorenca>

Germans de Montserrat Poc: bandolers Joan i Pere, germans de Montserrat Poc, actuen a partir de 1570 amb el seu germà.

Salvador Claramunt: pintor del segle XX.

Mala Dona: La Mala Dona no és més que un mite que pertany al municipi de Canaletes, el personatge fa referència a una dona que es va casar amb un terratinent per tal d'assassinar-lo i quedar-se amb tota la seva fortuna. Es diu que el seu esperit es pot veure la nit de Tots Sants al salt d'aigua on va intentar assassinar al seu marit i va morir ella. El mite és explicat per Alamanda dins de l'obra



Salt de la Mala Dona.²⁰

²⁰ Fotonatura.org (2/11/2018) <http://www.fotonatura.org/galerias/fotos/111059/>.

○ **Personatges ficcionats (a partir del personatge històric)**

Sança: (18 anys) Pertany al segle XIII. Filla de Jaume I. Ha d'assumir el matrimoni amb Teobald II, però el seu íntim desig és de dedicar la seva vida a la poesia, a l'ofici de les trobairitz, dones trobador que escrivien, cantaven i recitaven a les corts d'Occitània. Són les primeres compositores, que escrivien música sacra.

Jaume I: (40 anys) rei de la Corona d'Aragó del segle XIII. Pretén casar la seva filla amb Teobald II si la seva filla Constança moria abans, per tal d'augmentar els poders de la Corona.

Joan Orpí: (16 anys) jove estudiant de dret del segle XVI. Desitja viatjar a les Amèriques per veure com és la societat índia, igualitària entre els homes i les dones

Antoni Gaudí: (50 anys) arquitecte molt perfeccionista i mestre excèntric del segle XX, ajuda al seu alumne Francesc d'Assís Berenguer.

Francesc d'Assís Berenguer: (22 anys) estudiant d'arquitectura jove del segle XX, tímid i amb por de cometre errors.

Toni Bou: (32 anys) motorista jove del segle XXI actiu i divertit que entrena a Xix

Miguel de Cervantes: (14 anys) Escriptor adolescent del segle XVI que viatja amb el seu pare fent el camí reial.

Carles III: (43 anys) rei del segle XVIII que busca la recerca de l'èxit dels ceps de Xix.

Salvador Claramunt: (25 anys) pintor astut del segle XX que fa exposicions d'art a casa seva. És bastant gandul, així que aprofita qualsevol oportunitat perquè un altre li faci les tasques domèstiques.

Montserrat Poc: (20 anys) bandoler del segle XVI que roba per poder alimentar els seus germans petits.

Germans de Montserrat Poc: (6 i 8 anys) nens del segle XVI que necessiten el seu germà gran per sobreviure.

Josep Vidal Munné: (50 anys) veterinari i investigador nerviós del segle XX.

○ **Personatges de collita pròpia.**

Alamanda: Donzella de la princesa Sança, té quinze anys i el que realment desitja és ser mestra dels infants del castell, pertany al segle XIII.

Jana: mare d'Alamanda, alquimista del segle XIII És una dona madura, seca, que ha estat castigada per la vida.

Mala Dona: Esperit que hi ha al Salt d'Aigua. Per les seves males accions queda atrapada al món dels vius i peten redimir-se per marxar al més enllà.

Emissari Martí: home madur del segle XIII que vol ser la mà dreta del rei, disposat a fer qualsevol cosa per pujar dins la jerarquia.

Nobles 1,2 i 3: trio de nobles, que representen el patriarcat en diferents graus.

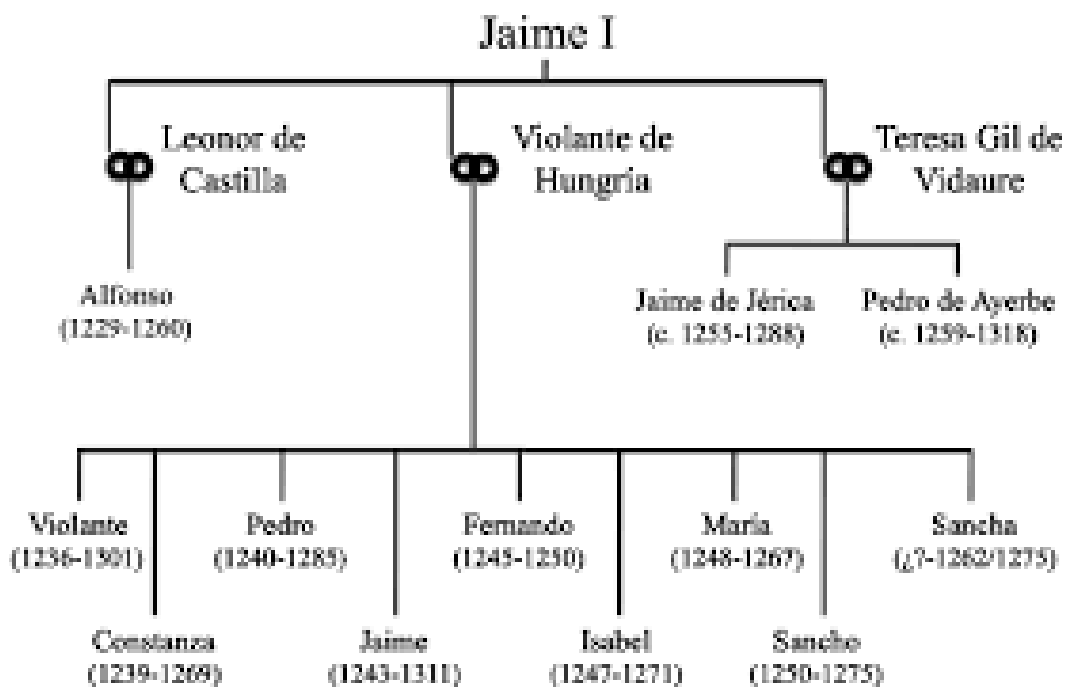
Vilatanes 1 i 2: dones atemorides pel bandoler Montserrat Poc.

2.2 Libro de las tres razones, Don Juan Manuel

Don Juan Manuel²¹ explica la història de Sança en el *Libro de las Armas*, anomenat més tard, *Libro de las tres razones*. Don Juan Manuel coneixia la seva història, ja que eren de la mateixa família, es va casar amb la neboda de Sança, Isabel i quan va morir amb la néta del germà de Sança, Constança filla de Pere el Gran. Hi ha molta llegenda voltant del seu nom, com l'intent de santificar-la que va tenir la Corona d'Aragó pel fet que va marxar a Terra Santa d'anonimat a ajudar als peregrins malalts. La llegenda diu que quan va morir les campanes de l'Església van tocar soles i que ella portava una carta a la mà que ningú no li podia arrencar. Únicament va poder el bisbe, que va llegir-la i va descobrir la seva identitat.

2.3 El llibre dels feyts

És la primera de les quatre Cròniques catalanes, impulsada per Jaume I. En ella es parla de tota la vida de Jaume I, les conquestes i la seva vida familiar, per tant també es parla de tots els seus fills, inclosa la Sança.



Arbre genealògic de la descendència de Jaume I.²²

²¹ Escriptor de la reialesa del segle XIII, conegut per escriure *El Conde Lucanor*.

²² Jaime Elípe Soriano

https://www.google.com/search?q=arbol+genealogico+jaume+i&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj6irPN4bbeAhXJKcAKHW_pAtwQ_AUIDigB&biw=1904&bih=952#imgsrc=c7LzHZzs-rTn9M:

3. Justificació estètica de l'obra

En aquest apartat s'explica el perquè de com està escrita l'obra i quines han estat les meves fonts d'inspiració.

Per començar el llenguatge. Intentant imitar la forma de parlar que es tenia en l'Edat Mitjana vaig rellegir-me els Episodis Amorosos del Tirant lo Blanc²³, tan sols se'm va quedar el parlar de vos, però no vaig aconseguir saber escriure com els medievals. La forma de parlar dels personatges és molt moderna, bastant actual, ja que al cap i a la fi, així eren més propers a mi i podria comprendre'ls millor i fer-los més realistes. Aquest fet està molt lligat amb el punt de la temàtica de l'obra que s'explica en el següent punt.

La mentalitat dels personatges, especialment de la Sança, és una mentalitat molt propera a la del segle XXI i té una explicació. La intenció era representar la força feminista actual dins de la mentalitat medieval. En aquella època les dones no es plantejaven ni qüestionaven el fet de ser casades a la força, només dedicar-se a tenir descendència i no tenir ni veu ni vot. Però en l'actualitat això és impensable. Una dona medieval no tenia els mitjans per poder manifestar els seus drets com l'actual així que he traslladat una força, uns valors, una forma de parlar actuals a una altra època.

Un altre punt destacable és el per què de les edats dels personatges. Són aquestes i no unes altres, perquè m'han resultat les més adients, malgrat en alguns casos no ser les vertaderes, com passa amb Montserrat Poc, que s'inicia al bandolerisme a partir dels quaranta anys.

Per altra banda perquè l'ordre de l'itinerari és aquest i no un altre? Pretenia que els viatges en el temps anessin saltant d'una època a una altra, però van en aquest ordre perquè la imatge que deixa en el plànol és semblant al barret d'una bruixa o bruixot, i com els alquimistes eren representats com a tals, he volgut representar aquesta forma perquè Sança és cap de fer viatges en el temps gràcies a Jana, l'alquimista.

Quina va ser la meua inspiració? Es tracta d'un conjunt d'idees, referents, música...

Per començar tinc un gran interès en la història, sempre m'ha cridat l'atenció, i malgrat no haver llegit gairebé novel·la històrica en tinc moltes de pendents (com la trilogia

²³ Adaptació de l'original Tirant lo Blanc, Joanot Martorell, per Toni Sala publicada l'any 2012.

Africanus de Santiago Posteguillo²⁴, o els Pilars de la Terra, de Ken Follet²⁵). Sempre m'ha semblat important conèixer la història, ja que per saber qui som hem de saber d'on venim i també s'aprèn d'aquesta manera dels errors comesos en el passat per evitar cometre'ls de nou. Per altra banda la idea va sorgir de veure la sèrie *Once Upon a Time*, perquè sempre m'han agradat els contes de fades, malgrat criticar les primeres pel·lícules de les princeses Disney des de ben petita, no parlava massa bé de la Blancaneus amb tres anys, sincerament, però una pel·lícula que em va fer pensar bastant va ser *Brave*²⁶. Altres referents per a mi són les pel·lícules, especialment de terror, ambientades al final del segle XIX i inicis del XX, ja que l'estètica decadent em resulta molt inspiradora. Per altra banda l'obra de Laura Gallego²⁷ va fer que l'Edat Mitjana em comencés a cridar l'atenció, per la seva manera d'explicar històries, pels trobadors, per la diferent mentalitat i per les novel·les cavalleresques. Si anem al pla de la música, acostumo a escoltar música *indie*²⁸, ja que és el gènere que més m'agrada, però per escriure aquesta obra m'he servit d'inspiració de la banda sonora de la pel·lícula *Amelie*²⁹, pel·lícula que m'apassiona, i de tota l'obra del pianista Yann Tiersen, especialment peces com *Yuzin* o *Porz Goret*.

En definitiva, tot allò que en un principi era tan sols una afició, ha acabat per resultar font inspiradora per escriure *Els viatges de Sança*.

²⁴ Escriptor valencià del segle XXI, l'obra del qual es basa en la història de l'antiga Roma.

²⁵ Escriptor britànic dels segles XX i XXI, l'obra del qual és històrica.

²⁶ Pel·lícula d'animació de Disney-Pixar publicada l'any 2012 i dirigida per Brenda Chapman i Mark Andrews.

²⁷ Escriptora valenciana del segle XXI, l'obra de la qual és de fantàstica.

²⁸ Música de discografies independents.

²⁹ Pel·lícula de Comèdia romàntica francesa publicada l'any 2001 i dirigida per Jean-Pierre Jeunet.

4. Entrevista a Carlos Costa

Es tracta d'una entrevista a un actor i dramaturg trencador, que explica la seva formació i quina es la seva visió del teatre. Es troba en estil directe, el que està en negreta són les preguntes que se li fan, mentre que les respostes estan amb lletra sense negreta.

Bueno lo primero me gustaría que me explicaras es un poquito tu formación, un poco básico sobre ti.

Me llamo Carlos costa y empecé con el arte haciendo danza, en danza clásica con siete años, durante once años y luego empecé con contemporáneo y flamenco. En una de estas la profesora de clásico me dijo que yo tenía mucha fantasía y la danza era un poco más cerrada para eso, a no ser que me metiera en compañías más creadoras, y ella me aconsejó que hiciera algo de teatro. Yo al principio siempre he sido como muy negado para todo lo que me han dicho y veía que el teatro no era lo mío, pero le di una oportunidad en una compañía amateur y empezamos a hacer obras muy típicas de comedia de pueblo y me gustaba, pero tampoco acababa de encajar con lo que pedían. Me metí en el bachillerato artístico y corroboré otra vez que había algo del teatro que no me gustaba, pero decidí estudiar la carrera de arte dramático. Al meterme allí me daban mucha teoría, pero esa teoría no formaba parte de mí, de lo que yo pensaba. Tuve un periodo como de hundimiento total, pero una profesora de arte dramático me descubrió una serie de autoras que me gustaron y me cambiaron la perspectiva de la vida y del arte y empecé a leer muchísimo. La maestra me dijo que si no había nada que hablase de mi era porque lo tenía que escribir yo. Ahí empecé a escribir. Escribí mi primera obra, y empecé a descubrir la rama del teatro que no habla de personajes, sino de individuos, de cuerpos en escena unidos a la danza, la rama que me di cuenta que yo necesitaba, que era habla de mí, no hablar de nadie ni utilizar máscaras para hablar de lo que yo de lo que yo sentía como individuo en el mundo. Porque al final una obra de teatro que se hace muchas veces no me está hablando de personas que están en el escenario, sino de un ficticio que no me interesa, no me interesa la ficción. Entonces en cuarto de carrera decidí montar mi propia compañía y hacer yo las obras sin que nadie me dijese como había que hacerlo o que era ser actor y que no lo era.

¿Tú tienes un concepto muy distinto al concepto clásico que tenemos todos del teatro, de la figura de un dramaturgo de un productor porque tu te lo produces un poco todo tu mismo no?

Sí, es que creo que el artista tiene que saber hacer de todo dentro de su producto.

También la publicidad entorno al teatro juega un papel muy importante, ¿no?

Sí, pero al final en la época que estamos, la publicidad tiene que estar, porque sino no llega. Entre otras cosas porque como hay tanta publicidad te pierdes en su universo y como no sepas promocionar bien tu obra nadie sabe que existe. Sí que hay que saber cómo publicitar sin venderse, tienes que encontrar el equilibrio.

¿Tú cómo te publicitas?

Utilizo las redes sociales, porque entiendo que en estas generaciones es lo más inmediato, y una propia web *mortificacionteatro*.

¿Y qué opinas de las traducciones y de las adaptaciones?

Adaptar obras no las adapto, no cojo textos de nadie, si me interesa reescribir algo sí, como los mitos griegos, pero no montaría nunca Romeo y Julieta. No puedo hacer eso porque no son ni mis palabras, ni mi época. Quiero readaptarla a la época de ahora, quiero hacer mi Romeo y Julieta, que parta de esa base de un amor fatal, pero no puedo coger textos de nadie, no son mis palabras y no puedo hacerlo.

¿También tú tuviste la época de representar lo que es un personaje clásico?

Claro en la carrera es lo que se hace, pero lo que menos se fomenta es la libertad y la creatividad. Lo que más se fomenta es la estructura y el orden y como tienen que hacerse.

¿Al meterte en la piel de un personaje que no eres tú seguís unas pautas muy exactas?

Bueno, en la carrera lo primero que te dicen, que luego no pasa, es que cada uno tiene su libro de como meterte en un personaje, que tú haces tú propia técnica y sí que es cierto, pero sí que te lo dan muy hecho, aunque cada uno sale con su propia formación.



Carlos Costa.

BLOC III: *Els viatges de Sança*



Base del Castell de Xix.